

Sprawozdanie z XXXII Sympozjum Liturgicznego Sakrament małżeństwa drogą uświęcenia

(Łądz nad Wartą, 19 października 2018 r.)

19 października 2018 r., w Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Salezjańskiego w Łądz nad Wartą, odbyło się XXXII Łądzkie Sympozjum Liturgiczne pod naukowym patronatem Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego. Tegoroczne spotkanie naukowe przebiegało pod hasłem: *Sakrament małżeństwa drogą uświęcenia*. Sympozjum zgromadziło duchownych i świeckich reprezentujących różne ośrodki naukowe oraz kleryków z czterech seminariów duchownych (jednego diecezjalnego i trzech zakonnych). Wzięło w nim udział około 40 osób. Gościem honorowym tegorocznego sympozjum był ks. bp dr Adam Bałabuch – Przewodniczący Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów przy KEP. Otwarcia konferencji dokonał autor niniejszego sprawozdania, Rektor Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądz nad Wartą, po którym ks. dr Radosław Błaszczuk SDB, organizator spotkania, przywitał wszystkich przybyłych gości, odczytał okolicznościowy list nadesłany od papieża Franciszka oraz przedstawił sylwetki naukowe prelegentów, oraz wprowadził uczestników w tematykę sympozjum.

W dalszej kolejności ks. bp Adam Bałabuch zapoznał uczestników z aktualnymi pracami Komisji Liturgicznej przy Episkopacie Polski. Obecnie jej priorytetowym zadaniem jest trwające już kilka lat tłumaczenie z języka łacińskiego zatwierdzonego przez Kongregację Dyscypliny i Sakramentów Świętych nowego wydania Mszału Rzymskiego. Prace są już bardzo zaawansowane; tłumaczone są aktualnie formularze Mszy św. w różnych potrzebach. Następnie zostanie przeprowadzony przegląd całości, polegający na ujednoczeniu zwrotów i sformułowań. Za kilka lat

Kościół w Polsce doczeka się nowego wydania. Ponadto prelegent poinformował, że zostały poprawione kolejne tomy lekcjonarzy od VI–IX tomu, aktualnie oczekują na zatwierdzenie w Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny i Sakramentów Świętych. Komisja Liturgiczna przy Konferencji Episkopatu Polski zwracała się do wyżej wspomnianej kongregacji w sprawie zatwierdzenia możliwości liturgicznego obchodzenia w Polsce w 2019 r. uroczystości Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w niedzielę 8 grudnia oraz w sprawie uzyskania zgody na celebrowanie nabożeństwa majowego przed Najświętszym Sakramentem.

W pierwszej sesji głos zabrali: ks. prof. UO dr hab. Erwin Mateja na temat: *Liturgia domowa sprawowana przez małżonków w codzienności*, ks. prof. dr hab. Kazimierz Misiaszek SDB (UKSW) na temat: *Sakrament małżeństwa w perspektywie katechetycznej* oraz mgr Katarzyna Nowicka i mgr inż. Michał Nowicki.

Pierwszy prelegent w swoim wykładzie omówił szczegółowo celebrowanie liturgii domowej w codzienności przez małżeństwa katolickie. Rozpoczął swoje wystąpienie zacytowaniem dekretu Soboru Watykańskiego II o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* na temat rodziny i jej związku z liturgią: „Rodzina jako taka otrzymała od Boga posłannictwo, aby stać się pierwszą i żywotną komórką społeczeństwa. Wypełnia ona to posłannictwo, jeśli przez wzajemną miłość swych członków i przez modlitwę wspólnie zanoszoną do Boga okaże się niejako domowym sanktuarium Kościoła, jeżeli cała rodzina włączy się w kult liturgiczny; jeżeli wreszcie rodzina świadczyć będzie czynne miłosierdzie i popierać sprawiedliwość oraz inne dobre uczynki, służąc wszystkim braciom znajdującym się w potrzebie”. Nas powinno zainteresować – jak zauważył prelegent – powiązanie rodziny z liturgią Kościoła. To ona, przeżywając misterium paschalne Jezusa Chrystusa uobecnianie w czasie sprawowania liturgii, przenosi je do życia małżeńskiego, aby je uświęcać. Dokonuje się to na wiele sposobów; przykładowo: rodzina w październiku klęka do modlitwy różańcowej, w okresie Adwentu troszczy się o zakupienie wieńca, z okazji świąt Bożego Narodzenia kupuje choinkę, na Święta Wielkanocne zaopatruje się w miniaturowy paschalik, na uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej dekoruje okna symbolami eucharystycznymi i wiele innych. Prelegent wspomniał o istniejącym na polskim rynku *Rytuale rodzinnym* znanego liturgisty, ks. bpa Józefa Wysockiego. Może być on doskonałą inspiracją dla małżeństw do celebrowania liturgii domowej w różnych okresach roku liturgicznego. Pozycja zawiera m.in. opisy zwyczajów i tradycji religijnych przeżywanych w katolickim domu w ciągu całego roku liturgicznego. Znajdziemy w nim pogłębiony opis wielu sakramentaliów i modlitw na kościelne i domowe uroczystości, w oparciu o zakorzenione w naszej tradycji zwyczaje. Książka będzie bardzo przydatna chrześcijańskim rodzinom, które pragną celebrować liturgię nie tylko od święta, ale w codziennym życiu.

Drugi prelegent tej sesji w swoim wystąpieniu zaprezentował sakrament małżeństwa w perspektywie katechetycznej. Na początku swojego wystąpienia przedstawił śladową obecność zagadnień związanych z tematyką sakramentu małżeństwa, ograniczając się tylko do kilku godzin w ostatniej klasie szkoły podstawowej i w ostatniej klasie szkoły średniej. Mało jednostek dydaktycznych i brak w Polsce katechezy parafialnej suponuje niewystarczającą formację przygotowującą młodzież do zawarcia sakramentu małżeństwa. W dalszej konsekwencji – jak zaznaczył prelegent – prowadzi to do rozwodów. Zarówno katecheza szkolna w Polsce, jak i katecheza parafialna wymaga pewnego uzdrowienia. Następnie ks. prof. Misiaszek omówił *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin*. Dokument mówi o potrzebie organizowania i przeprowadzania przez duszpasterzy rocznego cyklu spotkań formacyjnych dla studentów, w ramach których mają być omawiane takie tematy, jak: liturgia sakramentu małżeństwa, teologia małżeństwa, itp. Według prelegenta podstawowymi zagadnieniami, których nie może zabraknąć w przygotowaniu do małżeństwa i życia rodzinnego, są: wychowanie do pełnienia nowych ról – żony i matki, męża i ojca; charakterystyka różnorodności płci (w aspekcie emocjonalnym, poznawczym i psychicznym); troska o permanentne budowanie więzi małżeńskiej. W końcowej części prelegent zauważył, że aby katecheza dorosłych była skuteczna, to przede wszystkim musi ona istnieć i być stała. Następnie, finalizując swoje wystąpienie, zachęcił obecnych na sali duszpasterzy i przyszłych kapłanów, aby się im zawsze chciało ją oferować wiernym, szczególnie młodym ludziom.

Ostatni wykład sesji przedpołudniowej został zaprezentowany przez Katarzynę i Michała Nowickich, którzy na co dzień posługują w Stowarzyszeniu Komunia Małżeństw w Rumi. We wprowadzeniu do swojego wystąpienia wskazali na trzy poziomy świadomości sakramentalności małżeństw: pierwsze to małżeństwa o świadomości naturalnej, drugie to małżeństwa o początkowej świadomości sakramentalnej, a trzecie to małżeństwa o dojrzałej świadomości sakramentalnej. Pierwsze z nich – jak wskazali prelegenci – oparte jest na naturze, to ona ich fascynuje. Oni postrzegają swoją seksualność jako sposób na zaspokajanie swoich potrzeb. Drugie z kolei są wspólnotą dwóch chrześcijan, którzy wprowadzają w swoją codzienność naukę Kościoła i Chrystusa. Zaczynają dostrzegać w swojej seksualności nie tylko sam popęd, ale możliwość spotkania z drugą ukochaną osobą. Następnie w tej bliskości zaczynają dostrzegać obecność Pana Boga. Trzecie z kolei mają najwyższą świadomość swojej przynależności do małej wspólnoty Kościoła, w której ciągle jest obecny żywy Bóg w ich codzienności. Posiadają oni świadomość, że otwierając się na życie, współpracują razem z Bogiem w dziele stwórczym. Ich seksualność jest możliwością doświadczenia nawet mi-

stycyzmu. Państwo Nowiccy w swoim wystąpieniu dzielili się doświadczeniem przeżywania sakramentalności swojego małżeństwa. Opowiadali o swoim zaangażowaniu w dzieło pomocy innym małżeństwom. Zachęcali obecnych na sympozjum kapłanów i kleryków, aby w pracy duszpasterskiej potrafili dostrzegać obecność małżonków, nieść im potrzebną pomoc, towarzyszyć im i wzajemnie się ubogacać.

Na zakończenie pierwszej sesji miało miejsce wręczenie nagrody im. ks. prof. Adama Duraka SDB. W tym roku przyznano tylko jedną nagrodę w wysokości 2000 zł. Jej laureatem został ks. Tomasz Kawczyk SAC za dysertację doktorską *Teologia liturgiczna w ujęciu księdza Adama Duraka SDB (1949–2005)*. Nagroda została wręczona przez Prezesa Towarzystwa Naukowego Franciszka Salezego ks. prof. dra hab. Kazimierza Misiaszka SDB.

Centralnym momentem sympozjum liturgicznego była uroczysta Eucharystia koncelebrowana pod przewodnictwem i z homilią ks. biskupa. Wszyscy uczestnicy mieli okazję swoimi modlitwami ogarnąć wszystkie małżeństwa, aby na wzór bł. Marii i Alojzego Quatrocchich, uświęcając się wzajemnie, mogli dążyć do świętości.

W drugiej sesji głos zabrali: ks. prof. UO dr hab. Konrad Glombik na temat: *Zagrożenia współczesnej rodziny chrześcijańskiej i perspektywy futurystyczne w nauczaniu papieża Franciszka*, ks. dr Mateusz Rafał Potoczny (UO) na temat: *Małżeństwo w wybranych liturgiach orientu* i piszący te słowa na temat: *Sprawowanie sakramentu małżeństwa na przestrzeni wieków*.

Pierwszy prelegent sesji popołudniowej zaprezentował temat zagrożeń współczesnej rodziny w kontekście nauczania papieża Franciszka. Na początku swojego wystąpienia wyjaśnił wszystkim obecnym, że w tematach nauczania obecnego Ojca św. oprócz spraw związanych z wiarą i życiem społecznym ważne miejsce zajmuje rodzina i małżeństwo. Wiele wypowiedzi papieskich oscyluje wokół tych zagadnień. W pierwszej kolejności ks. prof. Glombik omówił zagrożenia i trudności współczesnej rodziny. Należą do nich przede wszystkim: kryzys kulturowy, osłabienie więzi małżeńskich, tzw. wybujały indywidualizm, życie pozbawione zasad, kultura tymczasowości (nie ma nic trwałego), presja do niezawierania małżeństw, czynniki ekonomiczne, terroryzm, niepewność przyszłości, przemoc domowa i samotność. W dalszej części wystąpienia zostały wymienione i omówione zaniedbania i błędy Kościoła względem małżeństwa i rodziny. Należą do nich przede wszystkim: w pierwszej kolejności zastępowanie sumienia małżonków, brak lub zbyt mała propozycja ze strony duszpasterzy formacji małżeństw oraz brak przesłania pozytywnej, dobrej nowiny dla rodzin. Następnie prelegent zaprezentował istotę i misję małżeństwa i rodziny we współczesnym świecie.

W końcowej fazie swojego wystąpienia ks. Glombik zaprezentował wskazania i propozycje Kościoła względem małżeństwa i rodziny widoczne w nauczaniu papieża Franciszka.

Kolejny prelegent sesji popołudniowej przedstawił zagadnienie obrzędów małżeństwa w Asyryjskim Kościele Wschodu. Na samym początku zaznaczył, że liturgia asyryjska nie miała możliwości wchodzenia w dialog z Imperium Rzymskim, dzięki czemu zachowała swoją autonomię w procesie ewolucji obrzędowości sprawowania małżeństwa. W Kościele Wschodu, który w pierwszym tysiącleciu odegrał znaczącą rolę w procesie chrystianizacji Azji, w teologii wokół rozumienia małżeństwa – jak podkreślił ks. dr Mateusz Potoczny – pojawiały się na przestrzeni wieków dwa zasadnicze pytania: Czy ono jest sakramentem? Czy jest ono nierozzerwalne? Kościół Wschodu dopiero w 2001 r. wypowiedział się odnośnie do określenia ilości razy (odpowiednik sakramentu w Kościele zachodnim). W dalszej części wystąpienia prelegent omówił historyczny proces i znaczące zmiany w kształtowaniu się rozumienia małżeństwa oraz liturgii sprawowania małżeństwa w omawianym kościele wschodnim na przestrzeni wieków. W VII w. pojawił się kanon dotyczący wymaganej zgody małżonki na zawarcie małżeństwa. Jej brak powodował nieważność jego zawarcia. Od VIII w. małżeństwo w Asyryjskim Kościele Wschodnim mogło być zerwane z sześciu przyczyn: cudzołóstwo, apostazja, wejście za obopólną zgodą na drogę życia zakonnego, odmowa przyjęcia małżeństwa, nieobecność małżonka przez okres 3 lat, ukryta choroba lub utrata dziewictwa przez kobietę przed ślubem, odkryte przed skonsumowaniem małżeństwa. Na ogół przez wszystkie wieki małżeństwo było określane mianem budującej więzi miłości wzorowanej na miłości Chrystusa do Kościoła. Elementem wspólnym wszystkich Kościołów Orientu jest dwuetapowość obrzędowa. Składa się na nią obrzęd zaręczyn i ślubu. Następnie prelegent wymienił elementy wymagane od XIV wieku AKW do sprawowania małżeństwa. Należą do nich: kapłan, kielich z wodą i winem z dodatkiem *hnānā*, czyli ziemi z grobów męczenników wspólnie wypity przez nowożeńców, krzyż i obrączki. Znaczną pomocą dla uczestników sympozjum była prezentacja filmu obrazującego przebieg zaręczyn w Kościele wschodnim.

Ostatni prelegent drugiej sesji, piszący te słowa, omówił historię udzielania sakramentu małżeństwa od czasów apostoelskich, przez okres karoliński i Sobór Trydencki, aż do reformy Soboru Watykańskiego II. Na początku swojego wystąpienia przywołał moment ustanowienia przez Boga małżeństwa w raju. Następnie uczestnicy sympozjum zastali zapoznani ze szczegółowym opisem sposobów udzielania sakramentu małżeństwa w poszczególnych okresach historycznych. Przy omawianiu każdej epoki prelegent wskazał na źródła, dzięki którym posia-

damy omawiane i interpretowane informacje. Autor, posiłkując się dostępną literaturą, w swoim wystąpieniu wskazał pewne uwarunkowania kulturowe, pragmatyczne, które na przestrzeni wieków zdecydowały o zmianie struktury obrzędów sakramentu małżeństwa. Patrząc na te zmiany po dwudziestu wiekach – jak wskazał prelegent – możemy określić je mianem ewolucji obrzędowej. Liturgia ewoluowała na przestrzeni wieków i będzie się zmieniać w dalszym ciągu, gdyż tego procesu się nie da zatrzymać, gdyż *Liturgia semper reformanda est*. Dzieje się to też, dlatego że *Eccllesia*, której liturgia jest źródłem, szczytem i sercem nadającym jemu tętno życia i dynamizm, *semper reformanda est*. Prelegent ukazał słuchaczom, że mimo zmiany form i rytów, ustanowiony przez Boga, a podniesiony do rangi sakramentu przez Chrystusa sakrament małżeństwa do dzisiaj udzielany w tym samym celu, aby dzięki działaniu tej samej łaski Bożej – jak podkreślił prelegent – małżonkowie mogli każdego dnia wzrastać w wierze, nadziei i miłości oraz dążyć do świętości.

Na zakończenie drugiej sesji wykładowej, której przewodniczył ks. prof. Helmut Sobeczko z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, był przewidziany czas na dyskusję. Podsumowania obrad dokonał organizator Łądzkiego Sympozjum Liturgicznego. W swoim finalnym wystąpieniu podziękował wszystkim prelegentom za przybliżenie słuchaczom zaproponowanego na tegoroczne sympozjum tematu. Słowa uznania wyraził wszystkim przybyłym oraz gospodarzom, którzy włożyli wiele wysiłku w przygotowanie tego przedsięwzięcia. Zapowiedział również przyszłoroczne spotkanie naukowe, które rozpocznie nowy cykl tematyczny – poświęcony zagadnieniom związanym z rokiem liturgicznym. Na koniec ks. bp dr Adam Bałabuch wszystkim obecnym udzielił Bożego błogosławieństwa.

ks. dr Radosław Błaszczuk SDB
WSD TS, Łąd nad Wartą